

Afsløringen om de nye GMO'er:

Hvad landmænd og forbrugere ikke må vide

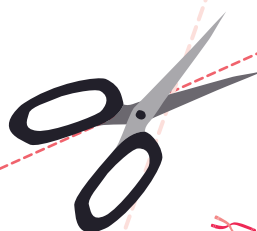
FRIENDS OF THE EARTH EUROPE & FOODWATCH INTERNATIONAL: ORIENTERING OM RISICI VED EUROPÆISK DEREGULERING AF GMO-MÆRKNING

BRIEFING | Oktober 2023

EU-Kommissionens forslag om en omfattende deregulering af den nye generation af genetisk modificerede organismer (nye GMO'er) – også kaldet nye genomiske teknikker eller NGT'er – planlægger at fratage landmænd, fødevareproducenter, detailhandlere og forbrugere retten til at blive informeret om, hvorvidt det foder og de fødevarer, de køber, indeholder nye GMO'er.

EU-Kommissionens lovforslag er et, der opfylder landbrugslobbyens krav snarere end borgernes interesser. Undersøgelser viser, at så længe forbrugerne har information om, hvorvidt deres fødevarer indeholder GMO'er eller ej, foretrækker de at vælge konventionelle, økologiske eller GMO-fri alternativer.¹ Det betyder, at hvis der ikke er efterspørgsel efter GMO-produkter, vil (mange) landmænd ikke købe nye GMO-frø, hvilket begrænser det europæiske marked og de globale pesticidvirksomheders salg af disse produkter.

EU-Kommissionens forslag udhuler mærkning af nye GMO'er

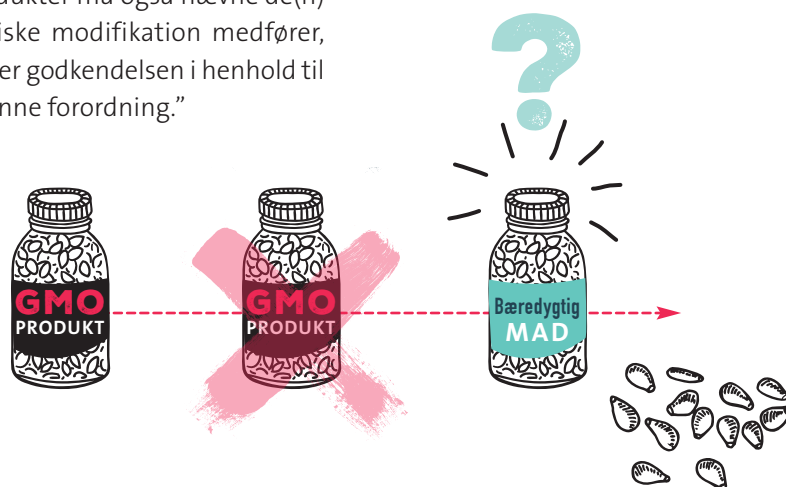
EU-Kommissionen foreslår at udelukke størstedelen af de nye GMO'er fra de nuværende GMO-regler. Mere præcist betyder det, at godkendelse før markedsføring, sikkerhedstjek, sporbarhed, mærkning og overvågning ikke længere vil gælde for de nye GMO'er.² Det betyder også, at forbrugere, landmænd og hele fødevarerækeden ikke længere vil kunne vide, om de frø, ingredienser og fødevarerprodukter, de køber, indeholder nye GMO'er eller ej.

Kommissionen grupperer langt de fleste nye GMO'er i en såkaldt "kategori 1" og hævder, at de vil indebære de samme risici som konventionelle planter. I artikel 5 i forslaget står, at regler, der gælder for eksisterende GMO'er, ikke skal gælde for disse "kategori 1"-planter.³

En mindre gruppe af nye GMO'er vil høre ind under "kategori 2", hvor EU-Kommissionen ønsker at opretholde en form for GMO-mærkning. Af artikel 23 fremgår, at "mærkning af godkendte kategori 2-NGT-produkter må også nævne de(n) egenskab(er), som den genetiske modifikation medfører, som specificeret i samtykket eller godkendelsen i henhold til sektion 2 eller 3 i kapitel III i denne forordning."

Disse nye mærkninger, som Europa-Kommissionen foreslår for nye GMO'er i kategori 2, indeholder imidlertid vildledende påstande som, at de "kan bidrage til et bæredygtigt landbrugs- og fødevarerystem". Dette forslag er uacceptabelt af tre grunde. For det første er der til dato, **ingen evidens** for, at nye GMO'er indebærer nogle fordele for miljøet. For det andet er der **ingen klar definition** på EU-niveau af, hvad et bæredygtigt landbrugs- og fødevarerystem er, da den vigtigste lovgivning til at definere dette - lovgivningen om bæredygtige fødevarerystemer - er forsinket. For det tredje er **greenwashing vildledende markedsføring**, der er i strid med den foreslåede lovgivning om grønne anprisninger.⁴

Vigtigst af alt går forslagene imod den generelle fødevarerlov, der sikrer forbrugerne ret til at vide, hvad de spiser.

“VED AT UDELUKKE NYE GMO'ER FRA MÆRKNINGSKRAVENE OFRER MAN FORBRUGERNES RET TIL GENNEMSIGTIGHED OG INFORMATION TIL FORDEL FOR HYPOTETISKE NYE MARKEDER FOR I FORVEJEN STORE VIRKSOMHEDER. EUROPA-KOMMISSIONEN BØR BESKYTTE SINE BORGERES INTERESSER I STEDET FOR AT FORMILDE INDUSTRIEN.”

Mute Schimpf, kampagneleder for fødevarer hos Friends of the Earth Europe.

Fratagelse af retten til gennemsigtighed

Forbrugernes rettigheder inden for EU-lovgivningen afskaffes

Fra et forbrugerperspektiv er GMO-mærkning afgørende for at sikre gennemsigtighed og information om de fødevarer, de køber. Klar og gennemsænkkelig mærkning giver overblik og forhindrer, at man bliver vildledt. Kun med mærkning er forbrugerne i stand til at træffe et valg på et oplyst grundlag. I EU's nuværende GMO-lovgivning understreges i flere bestemmelser forbrugernes ret til forståelig og gennemsigtig information om, **hvorvidt fødevarer indeholder eller består af GMO'er, er fremstillet af eller indeholder ingredienser, der er fremstillet af GMO'er** (artikel 12 i forordning 1829/2003). Et omfattende mærkningskrav for nye GMO'er kan udledes af disse gennemsigtighedskrav.

Forbrugernes ret til at blive informeret er også nedfældet i traktaten om Den Europæiske Union⁵ samt i EU's generelle fødevarerlovgivning.⁶

“EFTER VORES VURDERING HANDLER EUROPA-KOMMISSIONENS FORSLAG OM AT UDELUKKE VISSE NYE GMO'ER FRA DEN NUVÆRENDE STRINGENTE MÆRKNINGSORDNING I STRID MED DISSE TO GRUNDLÆGGENDE EU-LOVE. FORBRUGERNE VIL IKKE LÆNGERE VÆRE I STAND TIL AT TRÆFFE INFORMEREDE VALG.”

Heidi Porstner, talsperson for GMO i Foodwatch International.

Gennemsigtighed og sporbarhed i hele kæden i fødevarerproduktionen afskaffes

Mærkning kræver en høj grad af sporbarhed i fødevarerkæden og gennemførelse af tests og certificeringer. Hvis forbrugerne ikke ønsker at købe fødevarer, der indeholder eller er fremstillet af GMO'er (herunder nye GMO'er), skal producenter og detailhandlere kunne give de nødvendige garantier for, at deres fødevarer er GMO-fri. Disse garantier kan kun gives, hvis alle led i forsyningskæden oplyser, om de bruger ingredienser eller råvarer, der indeholder eller er fremstillet af GMO'er. Ved at fjerne den obligatoriske mærkning af nye GMO'er vil Europa-Kommissionens forslag medføre, at det bliver umuligt at tilbyde certificeret GMO-fri mad, da:

- Landmændene ikke længere kan vide, om de bruger nye genetisk modificerede frø.
- Fødevarerproducenter ikke længere kan vide, om de bruger nye GMO-ingredienser.
- Detailhandlere ikke længere kan vide, om de fødevarer, de tilbyder, indeholder nye GMO'er.

Den fortsatte anvendelse af EU's eksisterende GMO-lovgivning er således afgørende, da:

- Den beskytter **forbrugernes ret** til gennemsigtig information om fødevarer, **som er nedfældet i EU-traktaten**.
- Den sikrer **sporbarhed** af nye GMO'er fra frø til fødevarer.
- Den opretholder **valgfrihed** for landmænd, producenter og forbrugere samt tilgodeser fødevarer og fødevarer sikkerhed.

Nuværende regler for GMO-mærkning

Med EU's nuværende GMO-regler skal alle fødevarer med ingredienser som for eksempel rapsolie fremstillet af genmodificeret raps eller cornflakes fra genmodificeret majs mærkes på produktet med, at de indeholder eller er fremstillet af GMO'er.⁷

De eksisterende regler for gennemsigtighed og mærkning af GMO'er har resulteret i en situation med en vidtrækkende markedsafvisning af GMO-fødevarer i EU. Selvom mere end

60 GMO'er er tilladte at importere til EU som fødevarer og foder, har supermarkederne udfaset dem siden begyndelsen af 2000'erne, og ethvert forsøg på at fremme GMO-fødevarer er slået fejl i de seneste 20 år.

Både i 2018 og senest i år afgjorde EU-Domstolen, at nyere generationer af GMO'er (NGT'er) også er GMO'er og derfor falder ind under EU's GMO-regler for mærkning, sporbarhed og risikovurdering.⁸

Forbrugernes rettigheder versus den store agroindustri profit

EU-Kommissionens nuværende forslag om at udelukke nye GMO'er fra den eksisterende lovgivning er baseret på agroindustriens udokumenterede påstand⁹ om, at størstedelen af de nye GMO-planter vil være lige så sikre som konventionelle planter.

Dermed ignorerer man underskrifterne fra over 60.000 forbrugere, som klart har udtalt sig til fordel for sikkerhed og gennemsigtighed. Forbrugerne bad om, at vi i EU bibeholder mærkning og sikkerhedstjek for alle generationer af GMO'er.¹⁰ Dette klare budskab blev afvist i de forberedende trin til lovforslaget.

Ud over at være urimeligt forudindtaget over for industrien, er forslaget også baseret på uberettigede forventninger. Det bygger på utilstrækkelig uafhængig forskning i nye GMO'ers indvirkning på biodiversiteten på grund af manglende offentlig finansiering.¹¹ Hvis man ikke leder efter problemer, finder man dem sjældent, før det er for sent.

Faktisk vil udsætning af nye GMO'er på vores marker sandsynligt skabe nye specifikke risici for vores økosystemer¹² og vil kunne medføre konsekvenser for menneskers og dyrs sundhed.¹³ Genomredigeringsværktøjet CRISPR er for eksempel afhængig af komplekse reparationsmekanismer i DNA'et.¹⁴ Denne reparationsproces' eventuelle følger kan ikke forudsiges. Processens resultat kan være ændringer af vitale egenskaber som for eksempel planternes fitness og medføre en skadelig indvirkning på, hvordan organismer fungerer i økosystemer. Set i lyset af det dramatiske tab af arter og hele økosystemer i verden i dag, virker det uansvarligt at sætte uprøvede nye genmodificerede planter ud i naturen. Uden at anerkende denne mangel på forskning konkluderede Europa-Kommissionens afdeling for sundhed og fødevarer sikkerhed (DG Sante), at størstedelen af de nye GMO'er ville være lige så sikre som konventionelle planter. Dette er baseret på den meget begrænsede forskning fra EU's myndighed for fødevarer sikkerhed, EFSA.¹⁵

**BEVAR REGULERING
& MÆRKNING****Slutnoter:**

- Bundesinstitut für Risikobewertung (BfR): Durchführung von Fokusgruppen zur Wahrnehmung des Genome Editings (CRISPR/Cas9), 2017, Abschlussbericht. <https://mobil.bfr.bund.de/cm/350/durchfuehrung-von-fokusgruppen-zur-wahrnehmung-des-genome-editings-crispr-cas9.pdf> & <https://www.foodwatch.org/de/repraesentative-umfrage-deutliche-mehrheit-befuerwortet-kennzeichnung-und-risikopruefung-von-neuer-gentechnik>
- https://food.ec.europa.eu/system/files/2023-09/gmo_biotech_ngt_level_proposal_2023-411_en.pdf og annekset: https://food.ec.europa.eu/system/files/2023-09/gmo_biotech_ngt_proposal_2023-411_annex_en.pdf
- Definitionen af nye GMO'er i kategori 1 er uklar og baseret på vilkårlige kriterier. https://ensser.org/press_release/analysis-statement-by-ensser-on-the-eu-commissions-new-gm-proposal-here-for-annex-1-on-ngt-equivalence-criteria
- https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/green-claims_en
- Forbrugernes ret til at blive informeret er nedfældet i **traktaten om Den Europæiske Union**: *"In order to promote the interests of consumers and to ensure a high level of consumer protection, the Union shall contribute to protecting the health, safety and economic interests of consumers, as well as to promoting their right to information, education and to organise themselves in order to safeguard their interests."* (Artikel 169, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Union).
- EU's generelle fødevarerlovgivning tilføjer følgende til artikel 169, stk. 1, i traktaten om Den Europæiske Union**: *"In order to ensure the safety of food, it is necessary to consider all aspects of the food production chain as a continuum from and including primary production and the production of animal feed up to and including sale or supply of food to the consumer because each element may have a potential impact on food safety."* (**Forordning (EF) nr. 178/2002 (betragtning 12)**). Endvidere: *"Food law shall aim at the protection of the interests of consumers and shall provide a basis for consumers to make informed choices in relation to the foods they consume."* (**Artikel 8, stk. 1, i forordning (EF) nr. 178/2002**).
- Se forordning 1829/2003: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2003R1829:20080410:EN:PDF>
- <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2018-07/cp180111en.pdf> & <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2023-02/cp230022en.pdf>
- Agroindustriens pres for deregulering omfatter kravet om at udelukke nye GMO'er fra GMO-mærkning: "We are of the opinion that any transparency requirements regarding compliance control and customer choice can be fulfilled in a predictable, reliable and harmonized way without putting respective conventional-like NGT plant varieties under the strict and cumbersome GMO labelling obligations." PBI Advocacy Brief; 07-05-2021; https://www.amssem.ro/ImageHandler.ashx?UploadedFile=true&pg=d63ee450-0f3a-4e83-b811-127758e634a0&image=~/_App_Data/UserImages/File/ESA/2021/PBI%20Advocacy%20Brief%20ESA.pdf & <https://euroseeds.eu/app/uploads/2023/05/23.0265.3-Value-chain-Letter-NGTs.pdf>
- https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13119-Lovgivning-om-planter-der-produceres-ved-hjælp-af-visse-nye-genomteknikker_da
- <https://www.the-scientist.com/news-opinion/crispr-can-create-unwanted-duplications-during-knock-ins-67126>
- Kawall, K. (2021a) Genome-edited *Camelina sativa* with a unique fatty acid content and its potential impact on ecosystems. *Env Sci Eur* 33:38, <https://doi.org/10.1186/s12302-021-00482-2>
- https://www.testbiotech.org/sites/default/files/New_GE_unintended_effects_2.pdf
- <https://www.the-scientist.com/news-opinion/crispr-can-create-unwanted-duplications-during-knock-ins-67126>
- DG Sante har erklæret de såkaldte targeted mutagenesis og cisgenis planter lige så sikre - teknisk set - som konventionelt forædlede planter. EFSA kom dog til den overraskende konklusion, at selv efter 10 års forskning, er deres vurdering fra 2012 stadig valid: Der er ikke kommet nye data til i EFSA, siden offentliggørelsen af EFSA's holdning fra 2012, som kan udfordre de konklusioner, de foretog i deres dokumentation (EFSA GMO Panel, 2012). Konklusionerne i EFSA's videnskabelige udtalelse fra 2012 er således fortsat gyldige og valide. <https://efsa.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.2903/j.efsa.2022.7621> De mest anvendte nye genteknikker, såkaldte Crispr CAS9, blev anvendt første gang i 2013. DG Sante bad EFSA om at sammenligne risici ved nye GMO'er (NGT'er) "med dem, der er associerede med planter frembragt med konventionelle planteforædlingsteknikker og planter frembragt med EGT'er." <https://open.efsa.europa.eu/study-inventory/EFSA-Q-2021-00361>
- <https://friendsoftheearth.eu/press-release/400-000-europeans-oppose-push-for-deregulating-new-gmos/>

NOAH er en dansk miljøbevægelse stiftet i 1969. Vi er det danske medlem af Friends of the Earth. I NOAH ønsker vi en verden baseret på reelt og lokalt demokrati og løsninger. Dette indbefatter lokalt, kollektivt ejet vedvarende energi og landbrugskooperativer baseret på agroøkologi med korte produktionskæder, som skaber madsuveræniteten.

Friends of the Earth Europe er det største græsrods-miljønetværk i Europa og forener mere end 30 nationale organisationer med tusindvis af lokale grupper. Vi er den europæiske gren af Friends of the Earth International, som forener 74 nationale medlemsorganisationer, omkring 5.000 lokale aktivistergrupper og over to millioner tilhængere over hele verden. Vi fører kampagne om nutidens mest presserende miljømæssige og sociale problemstillinger, udfordrer den nuværende model for økonomisk og erhvervsmæssig globalisering og fremmer løsninger, der vil bidrage til at skabe miljømæssigt bæredygtige og socialt retfærdige samfund. Vi søger at øge offentlig deltagelse og demokratisk beslutningstagning. Vi arbejder for miljømæssig, social, økonomisk og politisk retfærdighed og lige adgang til ressourcer og muligheder på lokalt, nationalt, regionalt og internationalt plan.

foodwatch international er en non-profit kampagneorganisation, der kæmper for sikker, sund og billig mad til alle mennesker. Vi giver forbrugerne en stærk stemme, taler for gennemsigtighed i fødevarersektoren og forsvarer vores ret til mad, der hverken skader mennesker eller miljø. Foodwatch er en borgerbaseret vagthund i fødevarersektoren. Vi afdækker og udfordrer praksisser i fødevarerindustrien, der krænker forbrugernes rettigheder eller interesser, med det formål at tvinge de politiske beslutningstagere til at lukke smuthuller i europæiske og nationale fødevarerpolitikker. Ved at udføre forskning, afsløre skandaler, mobilisere forbrugere og lobbyvirksomheder over for regeringer, udgør Foodwatch en vigtig modvægt til fødevarerindustriens magt. Vores kampanjer har øget bevidstheden af en række vigtige emner og det har ført til vellykkede juridiske indsigelser og nogle betydelige ændringer i fødevarerindustriens praksis og regeringernes politik. Som en forbrugerrettighedsorganisation er Foodwatch uafhængig af regeringer, EU og fødevarerindustrien. Vi finansieres gennem medlemskontingenter og donationer.

Afrunding

BEVAR REGULERING & MÆRKNING

VI OPFORDRER...

I mere end to årtier har der været veletablerede og velfungerende regler for GMO'er, som nu er blevet afsporet af agro- og biotekindustrien, der ønsker at åbne op for nye markeder. Mellem april og november 2022 krævede mere end 420.000 europæiske borgere ellers, at deres regeringer og EU-Kommissionen skulle holde den nye generation af GMO'er reguleret og mærket under den nuværende GMO-lovgivning.¹⁶ Mærkning er ikke bare en formalitet, det er en grundlæggende rettighed, der giver landmænd, fødevarerproducenter, detailhandlere og forbrugere mulighed for at træffe informerede valg og beslutte, hvad de dyrker på deres marker, bruger i deres produkter, sælger i deres supermarkeder, samt spiser på deres tallerkener.

Vi opfordrer indtrængende ministrene og Europa-Parlamentet til at afvise den foreslåede lovgivning og holde nye GMO'er strengt reguleret og mærket som GMO'er i landmændenes, forbrugernes samt miljøets interesse.

Skrevet af: Mute Schimpf, Heidemarie Porstner. **Redigeret af:** Gaëlle Cau.

Oktober 2023. Design: contact@onehemisphere.se **Illustrationer:** © Shutterstock.

Friends of the Earth Europe takker for den finansielle støtte fra Europa-Kommissionen (LIFE-programmet). Friends of the Earth Europe (FoEE) har det fulde ansvar for indholdet af dette dokument. Det afspejler ikke nødvendigvis holdningen hos den ovennævnte bidragsyder. Bidragsyderen kan ikke holdes ansvarlig for eventuel brug af oplysningerne i dette dokument.

www.noah.dk

for folket | for planeten | for fremtiden

NOAH - Friends of the Earth Denmark
Studivestryde 24,
1455 København K, Danmark

tlf: +45 35 36 12 12
noah@noah.dk twitter.com/NOAH_dk
facebook.com/miljoebevaegelsen

www.friendsoftheearth.eu

for the people | for the planet | for the future

Friends of the Earth Europe
Mundo-B bygningen, Rue d'Edimbourg 26,
1050 Brussels, Belgien

tlf: +32 2 893 1000 fax: +32 2 893 1035
info@foeeurope.org twitter.com/foeeurope
facebook.com/foeeurope

www.foodwatch.org

foodwatch international
Brunnenstrasse 181, 10119 Berlin
Bruxelles-kontor: Mundo Madou,
Avenue des Arts 7-8, 1210 Brussels

tlf: +49 (0) 174 375 1689
media@foodwatch.org
twitter.com/foodwatch_int

